

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

Допущено до захисту  
Завідувач кафедри  
Янковий О.Г.  
“14” травня 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА  
на здобуття освітнього ступеня бакалавра  
зі спеціальності економіка підприємства

за темою: Управління продуктивністю праці та використання внутрішніх резервів її зростання (на прикладі ПАТ «Одескабель»)

Виконавець  
студент центру заочної форми навчання

Гусєва Яна Олегівна  
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник  
К.е.н., доцент  
(науковий ступінь, вчене звання)  
Грінченко Раїса Володимирівна  
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

## ПЛАН

|                                                                                                                                                       |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУП.....                                                                                                                                            | 3  |
| РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....                                                                                | 7  |
| 1.1 Теоретичні основи та економічна сутність продуктивності праці на підприємстві .....                                                               | 7  |
| 1.2. Кадри підприємства: сутність, структура.....                                                                                                     | 9  |
| 1.3 Показники вимірювання та методи розрахунку продуктивності праці на підприємстві.....                                                              | 13 |
| РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ КАБЕЛЬНИЙ ЗАВОД «ОДЕСКАБЕЛЬ».....                                                                | 20 |
| 2.1. Загальна характеристика діяльності ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».....                                                               | 20 |
| 2.2 Техніко-економічні показники підприємства ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» .....                                                        | 33 |
| 2.3 Аналіз забезпеченості трудовими ресурсами підприємства ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» .....                                           | 42 |
| РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПАТ «ОДЕСЬКИЙ КАБЕЛЬНИЙ ЗАВОД «ОДЕСКАБЕЛЬ».....                                                   | 59 |
| 3.1. Резерви та шляхи підвищення продуктивності праці на ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».....                                              | 59 |
| 3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження заходів щодо підвищення продуктивності праці на ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»..... | 62 |
| ВИСНОВКИ.....                                                                                                                                         | 81 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....                                                                                                                       | 90 |

## ВСТУП

**Обґрунтування актуальності обраної теми.** Діяльність підприємств, які трансформувалися згідно з вимогами ринкової економіки, пов'язана з вирішенням цілого ряду проблем. Наприклад, завдяки різноманітності сфер і видів діяльності на сучасному підприємстві, воно втрачає чутливість, має невелику сприйнятливість, адаптивність, самоорганізацію і самоврядування; невисокий рівень впровадження досягнень сучасних розробок у сфері науки та культури бізнесу; відсутність потужного аналітичного апарату на підприємстві унеможливорює мобільне опрацювання конструктивних управлінських рішень.

Рівень виробництва кожної країни і кожної галузі залежить від ряду факторів. Такими факторами є кадри, ефективність і оплата праці. Кадри найважливіша частина виробничих сил суспільства. У цілому ефективність підприємства повністю залежить від кваліфікації робітників, їхнього розміщення і управління ними, що впливає на темпи та обсяг приросту виробленої продукції, використання матеріально-технічних засобів. Ефективне управління використанням кадрів прямим чином залежить від зміни показника продуктивності праці. Зростання цього показника є найважливішою умовою розвитку продуктивних сил країни і головним джерелом зростання національного доходу. Динаміку продуктивності праці визначає діюча на підприємстві система оплати праці, яка стимулює підвищення кваліфікації праці і технічного рівня продукції.

Функціонування організації залежить від людей, від їхньої кваліфікації, умінь і бажання працювати. Саме людський капітал, а не заводи, устаткування і виробничі запаси є фундаментом конкурентоздатності, економічного зростання й ефективності.

Загальними показниками, що характеризують рівень продуктивності праці на підприємстві, є витрати та прибуток. Аналіз саме цих показників дає повну картину продуктивності праці і ефективності діяльності підприємства.

**Актуальність** теми полягає у тому, що зростання продуктивності праці

має велике значення для економіки, оскільки підвищення ефективності використаних трудових ресурсів сприяє збільшенню обсягу випуску і реалізації продукції, зниженню собівартості продукції та її ціни, підвищенню конкурентоспроможності продукції на ринку, збільшенню прибутків і відрахувань у бюджет та фонди, зміцненню фінансового стану підприємства

### **Постановка мети і задач дослідження.**

**Мета роботи** полягає в теоретичному та практичному обґрунтуванні та виявленні напрямів підвищення продуктивності праці на ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» за рахунок використання внутрішніх резервів та її зростання.

Досягнення поставленої мети реалізується через вирішення таких завдань:

- дослідження теоретичних основ та економічна сутності продуктивності праці на підприємстві;
- дослідження поняття та сутності кадрів підприємства;
- виявлення показників вимірювання та методів розрахунку продуктивності праці на підприємстві;
- аналіз та оцінка загальної характеристики діяльності ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»;
- аналіз та оцінка техніко-економічних показників ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»;
- аналіз забезпеченості трудовими ресурсами підприємства ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»;
- виявлення резервів та шляхів підвищення продуктивності праці на ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»;
- розрахунок економічної ефективності впровадження заходів щодо підвищення продуктивності праці на ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».

### **Визначення об'єкта і предмета дослідження.**

**Об'єктом** дослідження є управління продуктивністю праці та

використання внутрішніх резервів її зростання на підприємстві ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».

**Предметом дослідження** є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління продуктивністю праці та використання внутрішніх резервів її зростання на підприємстві.

**Вибір методу (методики) дослідження.**

**Методологічною основою** роботи є сукупність принципів, загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів досліджень. Для вирішення задач дослідження було використано комплекс **методів**: аналітичний і системний підходи, збір фінансової звітності та наукової інформації; аналіз та синтез; статистична обробка інформації, економічний аналіз, методи порівнянь, групування, факторний аналіз; застосування математично-статистичних методів і моделей; обробка інформації за допомогою програми EXCEL.

**Опис процесу дослідження.**

У процесі написання дипломної роботи була вивчена нормативно-правова база з даної тематики, праці вітчизняних і зарубіжних вчених економістів (монографії, підручники, статті з періодичних видань), матеріали статистичної звітності, фінансова звітність ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель», основні положення підприємства та електронні ресурси.

При проведенні аналізу рентабельності підприємства була використана бухгалтерська звітність підприємства ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» за 2016-2017 рр., а саме: бухгалтерський баланс, Звіт про фінансові результати підприємства.

**Обговорення результатів дослідження.**

Практична цінність отриманих результатів полягає у тому, що в ході аналізу предмета дослідження були запропоновані конкретні заходи щодо покращення результатів діяльності підприємства. При їх впровадженні, у наступних періодах буде простежуватися тенденція до росту фінансових результатів діяльності підприємства, що безпосередньо вплине на підвищення ефективності діяльності ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель».

### **Формулювання висновків і оцінка отриманих результатів.**

Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

## ВИСНОВКИ

Складний характер економіки, її багатофакторність і різноманіття зв'язків зумовлюють необхідність використання при вимірюванні економічного ефекту системи показників. Для вираження економічного ефекту можуть використовуватися такі показники, як товарна і реалізована продукція, прибуток, собівартість продукції, рівень трудових і матеріальних витрат на одиницю продукції та ін. В якості критерію оцінки ефективності виробництва виступає економія суспільної праці, зростання його продуктивності.

Багато сучасних одеських підприємств починали свою діяльність ще в кінці 20 століття. Тим не менше, далеко не всі підприємства з них досягли такого успіху, як Одеський кабельний завод. З приватних майстерень з виготовлення шнурів слабкого струму завод перетворився на сучасне підприємство кабельної галузі, що займає одне з лідируючих позицій на всьому пострадянському просторі.

Сьогодні «Одескабель» - центр вітчизняної кабельної промисловості, що входить в число 50 - ти найбільших світових виробників кабельної продукції. Підприємство здатне повністю покрити потреби України та СНД в кабельній продукції, а експорт становить близько 20%.

За роки свого існування підприємство стало безумовним лідером з виробництва кабелів зв'язку України і одним з провідних кабельних заводів в країнах СНД.

Спеціалізуючись на виробництві телекомунікаційних кабелів, Одеський кабельний завод освоїв і випускає широкий асортимент мідних і волоконно - оптичних кабелів зв'язку, радіочастотних, а також необхідних в останні десятиліття цифрових або LAN - кабелів, номенклатура яких є найширшою в країнах Співдружності. Крім цього, ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» пропонує своїм споживачам силові кабелі, проводки й шнури різного призначення.

Аналіз основних техніко-економічних показників показав, що обсяг реалізованої продукції зріс на 30,86%. Середньорічна вартість основних засобів також збільшилась на 0,16%. Середньооблікова чисельність працівників підвищилась на 6,24% та становить 886 чол. порівняно з 2016 роком, коли чисельність працівників становила 835 чол. В зв'язку з підвищенням всіх цих показників підвищився і середньорічний виробіток на 1 працівника. Але ми не можемо сказати, що ситуація на підприємстві покращилась порівняно з попереднім роком, адже весь цей ефект пов'язаний зі збільшилась собівартість реалізованої продукції, а отже і витрат на 1 грн реалізованої продукції.

Аналізуючи дані за два роки, можна зробити такі висновки. За період 2016-2017 рр. коефіцієнт обороту з прийняття збільшився на 0,0634 та склав 0,1654. Це свідчить про загальне зростання підприємства. Коефіцієнт загального обороту з вибуття збільшився на 0,0118 та склав 0,1126, що є негативною динамікою. Коефіцієнт плинності збільшився на 0,0077 та склав 0,0749, а коефіцієнт стабільності (постійності) кадрів зменшився на 0,0104 та склав 0,7671. Це свідчить про підвищення плинності кадрів та неякісне зростання розмірів підприємства, що є негативним явищем. Загалом за період 2016-2017 рр. підприємство активно проводило підвищення кваліфікації працівників. В середньому за аналізований період щорічно проходили підвищення кваліфікації 11,06% від загальної кількості працівників на підприємстві. Більшість працівників проходили підвищення кваліфікації в навчальних закладах різних типів за договорами, що свідчить, що підприємство приділяє значну увагу кваліфікації свого персоналу.

Аналіз рівня зарплатні показав, що у звітному році у 41,08% персоналу ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» зарплатня знаходиться у межах понад 5000 грн., що є достатньо високим. Взагалі по підприємству відсоток людей, що отримували відносно низьку заробітну плату, знижувався, а відсоток людей, що отримували високу зарплатню, навпаки - збільшувався, що свідчить про піклування керівництва ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» про своїх працівників.



Фонд оплати праці штатних працівників у 2017-ому році склав 54280 тис. грн., при цьому з кожним роком цей показник зростає.

Відпрацьований час у звітному році склав 1612822 людино-години. У порівнянні з 2016-им роком цей показник зменшився на 21933 людино-години. З цього надурочний час був відсутнім.

Показник невідпрацьованого часу у 2017-му році склав 203091 людино-години, маючи тенденцію до зростання, що є негативною динамікою. Це означає, що багато людино-годин було втрачено. Щорічні відпустки у звітному році склали 137895 людино-годин. У порівнянні з 2016-им роком цей показник знизився на 4846 людино-годин за рахунок звільнення певної кількості осіб. Протягом трьох років час тимчасової непрацездатності скоротився до 42635 людино-годин, що є позитивною динамікою.

Відбувається поступове збільшення трудових показників діяльності підприємства. Проте на підприємстві існує негативна тенденція, що відображає недосконалий підхід до управління продуктивністю праці на підприємстві. Темп приросту продуктивності праці на підприємстві склав 23, 33%, а темп приросту заробітної плати 40, 99. Таким чином, підприємству необхідно впровадити ефективну систему управління продуктивністю праці та заробітною платою, щоб темпи зростання продуктивності праці випереджали темпи зростання заробітної плати.

За результатами проведеного факторного аналізу зроблені відповідні висновки щодо тенденцій розвитку показників продуктивності праці на підприємстві. Взагалі протягом дослідженого періоду намітились негативні тенденції щодо зміни продуктивності праці на підприємстві, але виявлені також резерви підвищення рівня продуктивності праці на підприємстві за умов використання виявлених резервів.

Виходячи із аналізу діяльності ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель», проведеному у другому розділі роботи, можна виділити основні резерви збільшення продуктивності праці на підприємстві:

- 3) Впровадження нових видів обладнання;

#### 4) Збільшення ефективного фонду робочого часу

Проаналізувавши і розрахувавши основні показники економічної ефективності функціонування підприємства можна зробити висновок, що впровадження нового обладнання дозволить підвищити продуктивність праці на 0,22%, за рахунок зниження чисельності працівників. Термін окупності заходу становит майже 2 роки, а коефіцієнт ефективності 0,5.

Другий захід- це збільшення ефективного фонду робочого часу та покращення його використання, а саме:

- стимулювати персонал до праці, як матеріально, так і морально;
- поліпшити умови праці, впровадити фізіологічно обґрунтовані режимів праці та відпочинку;
- зменшити кількості працівників;
- усунути непродуктивні виплати з фонду заробітної плати.

На підставі проведеного аналізу ми можемо зробити висновок про те, що на підприємстві робочий час використовується недостатньо ефективно. Існують порушення трудової дисципліни, невихід на роботу, надмірне використання робочого часу на відпочинок та особисті потреби, марне використання робочого часу у зв'язку з очікуванням ремонту обладнання, простої на виробництві та ін. Для підвищення ефективності роботи підприємства необхідно удосконалювати структуру використання робочого часу.

Зниження внутрішньозмінних втрат часу пропонується здійснити шляхом скорочення непродуктивних простоїв, прогулів та невиходів на роботу. Стимулювання скорочення непродуктивних простоїв, прогулів та невиходів на роботу пропонується проводити шляхом організації пильного контролю за роботою співробітників з боку керівництва цеху, за що пропонується щомісячна доплата у розмірі 500 грн.

Проаналізувавши і розрахувавши основні показники економічної ефективності впровадження заходу покращення використання робочого часу ми можемо зробити висновок, що даний захід призведе до продуктивності праці.

Впровадження цього заходу дає позитивний ефект у короткостроковій перспективі, а також має невеликий період окупності.

Всі запропоновані заходи щодо збільшення рівня продуктивності праці на підприємстві ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель» є ефективними та реально досяжними.

## Список використаних джерел

- 1) Бойчук І. М. Економіка підприємства. Навчальний посібник. – К. : Атіка, 2013. – 480 с.
- 2) Болюх М.А. Економічний аналіз.– К.: КНЕУ, 2010.–540 с.
- 3) Вашків П. Г. Статистика підприємства: Навчальний посібник / П. Г. Вашків, П. І. Пастер, В. П. Сторожук, Є. І. Ткач; за ред.. П. Г. Вашків, В. П. Сторожка. – К. : “Слобожанщина”2008. – 600 с.
- 4) Вікіпедія, Продуктивність праці. Режим доступу:  
[https://uk.wikipedia.org/wiki/Продуктивність праці#](https://uk.wikipedia.org/wiki/Продуктивність_праці#)
- 5) Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ, центр навчальної літератури, 2010. – 488 с.
- 6) Грузинів В. П., Грибов В. Д. Економіка підприємства. – М. : Банки і біржі, 2015. – 348 с.
- 7) Данюк В. М. Менеджмент персоналу : [навч. посібник] / Данюк В. М., Петюха В. М. – К. : КНЕУ, 2011. – 398 с.
- 8) Дубінін С. Продуктивність праці на підприємстві. // Бізнес–Інформ.– 2010. - □6.–. С.97-106.
- 9) Економіка виробничого підприємства: Навч. посібник / За ред. І. М. Петровича. — 2-гс вид., пер. та доп. — К., 2012.
- 10) Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посібник / За ред. С. Ф. Покропивного. — К., 2011.
- 11) Економіка підприємства. Підручник / За ред. С. Ф. Покропивного. — 2-ге вид., пер. та доп. — К., 2013.
- 12) Економіка підприємства: Навч. посібник / За ред. А. В. Шегди. — К.: Знання, 2015. —431 с.
- 13) Економіка підприємства: Підручник для вузів / Л. Я. Аврашков, В. В. Адамчук. – М. : Справа та сервіс, 2004. – 528 с.

- 14) Економіка підприємства: Підручник для вузів / під ред С. Г. Фалько. – М. : Дрофа, 2014. – 368 с.
- 15) Економіка підприємства: Підручник для вузів. 4-е вид. / За ред. В. І. Семенова. – СПб. : Пітер, 2012. – 384с.
- 16) Економіка підприємства: Підручник для економічних вузів. – 2-е вид., Перабо. і доп. / Под ред. А. І. Руденко. – М. : БГЕУ, 2001. – 475с.
- 17) Економіка підприємства: Підручник/ За загальною ред. С. Ф. Покропивного. – Видання 3-ге, перероб. та доповнення. -К. : КНЕУ, 2007. – 528 с.
- 18) Економіка праці / Під ред. Г.Р.Погосяна, Л.І.Жукова. – М.:Економіка, 2010. – 304с.
- 19) Економічний аналіз діяльності підприємств і організації. ППК/ В. П. Савчук – К. : Урожай, 2009. – 222 с.
- 20) Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток; За ред. акад. НАНУ, проф. Чумаченка М. Г.— К.: КНЕУ, 2001. —540 с.
- 21) Економічний аналіз: Практикум. Навч. посібник/ Ф. Ф. Бутинець: О. В. Олійник. – ЖТТІ. 2013. – 416 с.
- 22) Завіновська Г.Т. Економіка праці.— К.: КНЕУ, 2010.—256с.
- 23) Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч. посібник.— К.: КНЕУ, 2013.— 300 с.
- 24) Зайцев И. Л. Экономика промышленного предприятия: Учебник. — 4-ге изд., пер. и доп. — М, 2012.
- 25) Зайцев, Н. Л. Економіка підприємства: Підручник для вузів / Н. Л. Зайцев. – М. : ИНФРА, 2007. – 414 с.
- 26) Закон України “Про оплату праці”, від 01.07.93 р. № 3356-XII.
- 27) Закон України №1045. Режим доступу:  
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>
- 28) Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
- 29) Зверяков М. І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії /

М. І. Зверяков // Економіка України. – 2018. – №10. – С. 10-31.

- 30) Зверяков М. И. Особенности исследовательского поиска М. И. Туган-Барановского / М. И. Зверяков, Н. А. Уперенко // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2018. – Вип. 2 (39). – Т. 17. – С. 8-18. – DOI: 10.18524/2413-9998/2018.2(39).144898
- 31) Иванилов А. С. Экономика и организация производства: Учеб. пособие. — Харьков: Вища шк., 2001. — 332 с.
- 32) Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия. — Х., 2004.
- 33) Ільченко В. Управління зростанням продуктивності праці // Економіст. – 2011. – №3. – С.54-78.
- 34) Калина А.В. та ін.. Менеджмент продуктивності: Навч. посіб. / А.В.Калина, С.П.Калініна, Н.Д.Лук'яненко. – К.: МАУП, 2010. – 232с.:
- 35) Качан Є. П. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / Є. П. Качан та ін. – К. : Знання, 2008. – 407 с.
- 33) Кім М., Хмеля С. Аналіз продуктивності праці на підприємстві // Економіка України. – 2010. – №11. – С.82-87.
- 34) Книшенко І. Методологічні розбіжності у визначенні показників державних статистичних спостережень «фонд оплати праці» та «витрати на оплату праці» // Вісник податкової служби України.- 2011.-№ 16. – С. 51-67.
- 35) Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради.– 2001. – N 21. – ст.104. – зі змінами та доповненнями
- 36) Костенко М. Я. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. – Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
- 37) Крылов А. А. Управление персоналом предприятия: Учеб. пособие — М, 2002.
- 38) Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия. — Сум-ми, 2004.
- 39) Макаровська Т.П., Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2009. – 304 с

- 40) Моронова, О. Г. Економіка підприємства: Метод. вказівки до виконання контрольної роботи для студентів Череповецького філії заочної форми навчання за скороченими програмами / О. Г. Моронова. – Вологда: ВоГТ, 2012. – 40 с.
- 41) Навчальні матеріали онлайн. «Ефективність на продуктивність праці» Режим доступу:  
[http://pidruchniki.com/16850303/ekonomika/produktivnist\\_efektivnist\\_pratsi](http://pidruchniki.com/16850303/ekonomika/produktivnist_efektivnist_pratsi)
- 42) Осовська Г. В. Управління трудовими ресурсами : [навч. посібник] / Осовська Г. В., Крушельницька О. В. – К. : Кондор, 2013. – 224 с.
- 43) Офіційний сайт ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»  
Режим доступу: <http://odeskabel.com/main-rus/>
- 44) Протопопова В. О., Полянський А. Н. Економіка підприємства. Київ: ЦУЛ, 2005 – 220 с.
- 45) Руденко Л. В., Подольська В. О., Яріш О. В. Аналіз фінансово- господарської діяльності підприємства. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів : ТМЦ «Укоопосвіта», 2013 – 422 с.
- 46) «Смида» База даних ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель». Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/participant/05758730>
- 47) Статистика. Підручник / С. С. Герасименко та ін. -К. : КНЕУ, 2007. – 468с.
- 48) Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: АБІНБУ, 20015. – 485 с. 29
- 49) Федоренко К. О. Історія економіки. Навчальний посібник. – : Єдиноріг, 2013. – 287 с.
- 50) Цигилик І. І., Кропельницька С. О., Мозіль О. І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник. – Центр навчальної літератури, 2006. – 123 с.
- 51) Чернишевський Л.М Економічний аналіз виробничо-господарської діяльності підприємств харчової промисловості: Навч. посібник. 2015. 216с